

mometrycznym. Wyrażając ten postulat konkretniej, dostrzegam konieczność opracowania demometrycznych tablic eliminacji, które opisałyby te postawy i preferencje w sposób bardziej precyzyjny. Dotyczy to zwłaszcza hipotetycznych tablic częstości zawierania pierwszych związków małżeńskich (brutto i netto) przez młodzież stanu wolnego oraz hipotetycznych tablic zachowań prokreacyjnych w postaci perspektywicznych tablic dietności. Opracowanie funkcji biometrycznych dla postaw i aspiracji młodzieży końca lat dziewięćdziesiątych umożliwiłoby przeprowadzenie studiów porównawczych z analogicznymi tablicami opracowanymi właśnie przez tę Autorkę dla młodzieży końca lat osiemdziesiątych³. Stanowiłoby to znakomitą okazję do podjęcia poszukiwań prawidłowości demograficznych zarówno w ewolucji postaw młodzieży polskiej, jak i perspektywach rozwoju rodziny polskiej w niedalekiej przyszłości. Byłoby to cennym przyczynkiem do oceny sytuacji demograficznej kraju na podstawie relacji młodego pokolenia. Nie muszę dodawać, że proponowana kolejna rozprawa byłaby ukoronowaniem niezwykle cennych, a jakże pożytecznych studiów dla rozpoznania uwarunkowań rozwoju procesów ludnościowych kraju w chwili obecnej i w niedalekiej przyszłości.

Kazimierz Zając

Stanisław Naruszewicz, Katarzyna Czerewacz, *Międzynarodowe instytucje finansowe wobec wyzwań współczesności*, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej, Białystok 2003, ss. 250.

W 2003 r. została opublikowana nakładem wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Białymstoku monografia Stanisława Naruszewicza i Katarzyny Czerewacz *Międzynarodowe instytucje finansowe wobec wyzwań współczesności*. W pracy tej Autorzy przybliżają czytelnikom rolę międzynarodowych instytucji finansowych we współczesnym świecie globalnych interakcji i rosnących powiązań pomiędzy poszczególnymi podmiotami międzynarodowego rynku.

Działalność międzynarodowych instytucji finansowych niejednokrotnie budzi wiele kontrowersji, szczególnie w kręgach antyglobalistów, którzy winą za powiększanie się ubóstwa światowego obarczają w dużym stopniu właśnie organizacje międzynarodowe. Autorzy monografii nie próbują analizować poglądów zwolenników czy też przeciwników przedstawionych instytucji. Stanisław Naruszewicz i Katarzyna Czerewacz nie opowiadają się również po żadnej ze stron, lecz konsekwentnie starają się przybliżyć dzia-

³ Por. W. Ignatczyk, *Postawy matżeńskie i prokreacyjne młodzieży polskiej stanu wolnego. Studium socjologiczno-demograficzne*, Instytut Statystyki i Demografii SGPiS, „Monografie i Opracowania”, t. 8/305, Warszawa 1980.

łałość poszczególnych instytucji, opisując genezę ich powstania, przyjęte cele i funkcje, struktury organizacyjne i finansowe, zasady funkcjonowania, podejmowane przez nie działania i ich bezpośrednie efekty. Funkcjonowanie instytucji finansowych zostało szczegółowo i logicznie przedstawione w kolejnych rozdziałach i podrozdziałach.

W pierwszej kolejności analizie poddano Międzynarodowy Fundusz Walutowy (*International Monetary Found – IMF*). Przedstawiając cele i funkcje IMF w szczególności zwrócono uwagę na nowe funkcje organizacji związane ze stabilizacją międzynarodowego systemu finansowego. W latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku został on bowiem zachwiany, a powstałe w różnych częściach naszego globu kryzysy finansowe unaocznily tym samym jego słabość. Dlatego też Autorzy słusznie podkreślają, że Międzynarodowy Fundusz Walutowy ma stać się źródłem wiarygodnych informacji dotyczących kondycji sektora finansowego państw członkowskich oraz oceny ich wrażliwości na kryzysy finansowe. W monografii zaprezentowano kształtowanie się nowej infrastruktury finansowej, mającej na celu zwiększenie przejrzystości w działalności IMF i umocnienie międzynarodowego systemu finansowego. Przybliżono również rolę Międzynarodowego Funduszu Walutowego we wspieraniu różnych przedsięwzięć podejmowanych w krajach członkowskich w celu np. redukcji ubóstwa, zmniejszenia zadłużenia zewnętrznego, poprawy bilansu płatniczego, stabilizacji gospodarczej, czy też przy wprowadzaniu programów dostosowawczych w krajach rozwijających się.

Kolejny rozdział poświęcono działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (*International Bank for Reconstruction and Development – IBRD*). Autorzy, ukazując ewolucję Banku Światowego, słusznie podkreślają, że jego charakter zmienia się w zależności od wymogów i sytuacji gospodarczej na świecie. Bardzo ciekawie ukazano rolę IBRD w realizacji celów rozwojowych. Na szczególną uwagę zasługuje strategia redukcji ubóstwa w działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Autorzy naświetlają ten problem na tle gospodarki światowej, słusznie eksponując jego istotę. Walka z ubóstwem jest nadrzędnym celem Banku Światowego i wymaga działań znacznie wykraczających poza dziedzinę gospodarczą. IBRD proponuje strategię redukcji ubóstwa w następujących płaszczyznach: promowanie możliwości, wyposażenie w środki do ich efektywnego wykorzystania, dbanie o bezpieczeństwo. Należy się zgodzić z opinią zawartą w książce S. Naruszewicza i K. Czerewacz, że nie istnieje uniwersalna strategia redukcji ubóstwa. Każdy kraj rozwijający się, a nawet pojedyncze społeczności, wymagają wypracowania specyficznych środków, adekwatnych dla danych realiów, uwarunkowań kulturowych, ekonomicznych, społeczno-politycznych czy też strukturalnych.

W dalszej części monografii, z mniejszym stopniem szczegółowości, zostały przedstawione pozaeuropejskie regionalne banki rozwoju, a mianowicie: Międzyamerykański Bank Rozwoju (*Inter-American Development Bank – IDB*), Afrykański Bank Rozwoju (*The African Development Bank*) i Azjatycki Bank Rozwoju (*Asian Development Bank – ADB*). Każda z wymienionych instytucji finansowych dąży do przyspieszenia rozwoju ekonomicznego

i społecznego swoich krajów członkowskich. Międzyamerykański Bank Rozwoju skupia się na pomocy finansowej poprzez wykorzystanie kapitału udostępnionego krajom Ameryki Łacińskiej i Karaibów przez rynki finansowe i inne źródła finansowania. Działania Afrykańskiego Banku Rozwoju kierowane są na realizację projektów o charakterze lokalnym i regionalnym w różnych sektorach gospodarczych Afryki (m.in. rolnictwo, przemysł, transport, sektor socjalny, zdrowotny, edukacja). Bank zajmuje się również redukcją ubóstwa, które stanowi poważny problem na tym kontynencie. Do najważniejszych celów Azjatyckiego Banku Rozwoju należy udzielanie pożyczek rozwijającym się krajom członkowskim. Bardzo cenne wydaje się przedstawienie przez Autorów konkretnych form działalności poszczególnych regionalnych banków rozwoju w ostatnich latach, co pozwala uświadomić sobie ogromną rolę, jaką pełnią te organizacje we współczesnym świecie, w szczególności zaś w krajach mniej rozwiniętych.

Rozdział czwarty ukazuje działalność Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (*European Bank for Reconstruction and Development* – EBRD). EBRD inwestuje głównie w prywatne i publiczne przedsiębiorstwa, udzielając wsparcia poszczególnym krajom w budowaniu wolnych rynków i tworzeniu demokratycznych podstaw społeczeństw. Działalność inwestycyjna EBRD została wnikliwie i wyczerpująco przedstawiona. Jako atut banku Autorzy trafnie identyfikują rozległą wiedzę o regionach, w których prowadzona jest działalność. Świadomość problemów i potencjału każdego z 27 krajów, któremu udzielana jest pomoc, jest niewątpliwie konieczna dla bezbłędnej ewaluacji projektów inwestycyjnych.

W części końcowej monografii zaprezentowano Grupę Europejskiego Banku Inwestycyjnego, w ramach której opisano Europejski Bank Inwestycyjny (*European Investment Bank* – EIB) i Europejski Fundusz Inwestycyjny (*European Investment Fund* – EIF). EIB i EIF, to inicjatywy związane z funkcjonowaniem Wspólnoty Europejskiej i służące realizacji jej celów. Autorzy, przedstawiając kierunki działalności EIB i EIF, ukazują ich rolę w umacnianiu konkurencyjności europejskiego przemysłu i usług. Ponadto zaznaczają istotę tych organizacji we wspieraniu działalności małych i średnich przedsiębiorstw.

Na uwagę zasługuje również przybliżenie działalności Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju w Polsce. Ukazanie roli tych organizacji w procesie wspierania gospodarki naszego kraju jest cennym uzupełnieniem recenzowanej książki.

Zamieszczony aneks oraz liczne tabele i wykresy stanowią bogatą bazę informacji odnośnie do funkcjonowania instytucji finansowych, co stanowi niewątpliwą atut monografii. Podkreślenia wymaga także czytelny język i logika wywodów oraz duża aktualność opracowania – dane zamieszczone w monografii sięgają maja 2003 r.

Przedstawienie międzynarodowych instytucji finansowych bez krytyki ich działalności, choć celowe i zamierzone, pozostawia pewien niedosyt, który z drugiej jednak strony zachęca do dalszych badań i analiz, a ich silną podstawę stanowi przedstawione opracowanie. Ponadto należy podkreślić,

że w polskiej literaturze przedmiotu międzynarodowe instytucje finansowe nie zostały dotychczas zaprezentowane w tak kompleksowy i przejrzysty sposób.

Reasumując, należy stwierdzić, że książka Stanisława Naruszewicza i Katarzyny Czerewacz jest wartościową pozycją, która ze względu na podejmowane problemy może i powinna zainteresować szerokie grono czytelników. Działalność międzynarodowych instytucji finansowych jest bowiem, pomimo sprzecznych opinii, niezwykle istotna we współczesnym świecie narastających problemów globalnych.

Katarzyna Nawrot

Piotr Tuleja, *Stosowanie Konstytucji RP w świetle zasady jej nadrzędności (wybrane problemy)*, Zakamycze 2003, ss. 240.

Zasada bezpośredniego stosowania przepisów konstytucji sformułowana została w Polsce po raz pierwszy w ustawie zasadniczej z 2 kwietnia 1997 r., jednak sama idea, że przepisy konstytucji mogą być stosowane bezpośrednio, nie jest nowa. Wielopłaszczyznowy spór dotyczący treści i zakresu obowiązywania tej zasady toczy się, choć z różnym natężeniem i rozłożeniem akcentów, od okresu międzywojennego. Już wtedy było zasadniczo bezsporne, że przepisy konstytucji regulujące ustroj naczelnych organów państwa, zakres ich kompetencji oraz wzajemne relacje między nimi mają charakter normatywny i znajdują bezpośrednio zastosowanie. Natomiast zagadnienia związane z bezpośrednim stosowaniem przepisów konstytucji o prawach i wolnościach obywatelskich były wprawdzie przedmiotem refleksji doktrynalnej, ostatecznie jednak pozostały w sferze postulatów. Sytuacja nie uległa zasadniczej zmianie w okresie PRL. Po wejściu w życie Konstytucji RP z 1997 r. dyskusje dotyczące bezpośredniego stosowania konstytucji znacznie się ożywiły. Ich katalizatorem była niewątpliwie działalność orzecznicza sądów oraz innych organów władzy publicznej, które w związku z wyraźnym sformulowaniem w art. 8 ust. 1 i 2 zasad nadrzędności i bezpośredniego stosowania konstytucji, a także rozbudowanym katalogiem konstytucyjnych praw podmiotowych zaczęły od 1997 r. szerzej sięgać do przepisów konstytucyjnych. Szczególnie dwa zagadnienia stały się przedmiotem sporu. Z jednej strony nie ma zgody co do tego, czy norma konstytucyjna może być materialnoprawną podstawą orzeczenia sądu, z drugiej zaś strony wysoce spornym problemem jest kwestia kompetencji sądów do odmowy zastosowania niekonstytucyjnej – zdaniem sądu – regulacji ustawowej.

Książka P. Tulei jest pierwszym w literaturze polskiej tak obszernym opracowaniem dotyczącym problematyki stosowania konstytucji. Autor nie ogranicza się w swej pracy do refleksji nad kwestiami będącymi przedmiotem najżywszych w ostatnim czasie kontrowersji, ale analizuje problematykę bezpośredniego stosowania konstytucji w szerokim spektrum zasad kon-